

כ"ט טבת, תשע"ג, 11.1.2013

גיליון מס' 342

פרשת וארא

ולא שמענו אל משה מקוצר רוח ועבודה קשה (ו.ט.)

מאת אבנר רוני, קיבוץ סנד

לאחר שמשה מביא את בשורת הגאולה לבני ישראל: "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם... ולקחתי אתכם לי לעם..." מציינת התורה שבני ישראל לא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה.

חלק מהפרשנים מיחסים את הקושי של העם לשמוע למשה – לשעבוד הפיזי, ומרחיבים את הפרשנות אודות מצוקתו של האדם הפרטי.

לדוגמא רש"י: "כל מי שהוא מיצר, רוחו ונשימתו קצרה".

הרמב"ן: "כאדם שתקצר נפשו בעמלו ולא ירצה לחיות רגע בצערו שירוח לו אחר כך".

כן ה'כלי יקר': "כאיש מבוהל, על כן לא יכלו להוציא מן הפה תשובתן אליו, שהיה להם להשיב איך נצא בלא רשות המלך".

ניתן להרחיב ולומר שכשם שאדם הנתון במצוקה אישית גדולה אינו יכול לגאול עצמו אלא בעזרת גורם חיצוני- כך בני ישראל במצרים. במשך שנות הגלות הארוכות, לא עלה בידי העם להצמיח מתוכו מנהיגות משמעותית שתסית ותגבש למרד, והוא ניזקק לאישיות מבחוץ, למשה, שיבוא, יזדהה עם סבלם, ויעורר את תשוקתם לפרוק את עול המשעבד.

'אור החיים' מסביר את מצוקת בני ישראל מזווית אחרת: "שלא היו בני תורה, לא שמעו ולזה יקרא 'קצר רוח' כי התורה מרחבת ליבו של אדם".

סבי הרב זאב ברוידא, שעלה מרוסיה לארץ ישראל בימי סטלין והתפרנס כחנווני בירושלים, כתב את ספרו 'פעמי הגאולה'- בו הסביר את גלות מצרים מתוך חווית הגלות האישית שלו, וכחלק מהמארג ההיסטורי האופייני של עם ישראל. וכך כתב:

"קצרה רוחם של בני ישראל בשל העבודה הקשה. שבתם בארץ מצרים לא ציער אותם, אלא העבודה הקשה. אחת הרעות שהביאה הגלות על עם ישראל היא אהבתו של האדם מישראל למולדתו השניה והתקשרותו אליה בעבותות אהבה, ללא רצון להנתק ממנה... גלות אינה תופעה של שעבוד גופני בלבד, אלא אף נפשי, ואכן שעה שהשעבוד מעמיק לכרסם בנבכי הנפש או אז לא מרגיש האדם ברעת השעבוד, ולא עוד אלא שרוצה בחיי שעבוד וכל משאת נפשו למלא רצון אדוניו וטובת ארץ מולדת אדוניו בלבד לנגד עיניו... תחילה באו בני ישראל ל'גור

בארץ' ולא היה בדעתם להשתקע ולאחר מכן : 'וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאוד' (בראשית מז,כז). סבורים היו שארץ מצרים הפכה לארצם שלהם".

האם דומה גלות מצרים לגלויות אחרות שעברנו או שמא שונה בתכלית?

להבדיל מגלות ראשונה זו, גלויות נוספות שעברו על עם ישראל מאוחר יותר הגיעו לאחר שהיה לעם את התורה והמקדש – אוצר רוחני שגיבש ואיחד אותו, וכן לאחר שחווה עצמאות מדינית בארץ ישראל. נדבך נוסף לחוזקו של עם ישראל בשלב מאוחר יותר היו דברי הנביאים שניבאו אחרית אופטימית ומבטיחה לאחר ימי הגלות הקשים והפיחו תקווה בלבבות למשך דורות.

מה קורה בתקופת בית שני בארץ ישראל ביחס לכובש או למשעבד?

תחילה מורד העם בכובש היווני ומקים מדינה חשמונאית עצמאית שמחזיקה מעמד במשך כמאה שנים. לאחר מכן אינו משלים עם הכיבוש הרומי ומרידות אקטיביות פורצות כנגד השלטון. יוסף בן מתתיהו שם בפי טיטוס דברים המופנים כלפי המורדים: "מאז ומקדם, מעת שפומפיוס כבש אתכם לא חדלתם מלהתמרד ועכשיו הכרזתם מלחמה גלויה נגד הרומאים" (מלחמת היהודים ו.ו.ב). מרידות אלה נמשכות ברצף של למעלה ממאה ועשרים שנה – מתחילת הכיבוש הרומי ועד המרד הגדול שבסיומו נחרב המקדש. וכך כתב יוסף בן מתתיהו על מובילי המרד: "אולם אהבת החרות שאין לנצחה מצויה אצלם... (קדמוניות יח,23)".

בדברי אלה ניסיתי להסביר מדוע לא בערה בלב העם אותה אהבת חירות בהיותם במצרים.

כיום אמנם אין אנו זקוקים למרידות בשלטון זה, אך חשוב לנו לשמור על דמותה וצביונה של המדינה, שלא נהיה אנו משעבדים אחרים ונזכה לחיות כ'בני תורה המרחיבה לבו של אדם' (אור החיים לעיל). מי ייתן ונדע להקשיב לזרמים המגוונים שבתוכנו ונשכיל ליצור 'מרכז רוחני' לאחווה אנושית ברוח חזון הנביאים.

אבנר רועי – נשוי לדליה, אבא וסבא. חבר קיבוץ סנוד. עוסק בגידול דבורים ובעל תואר שלישי בהיסטוריה של עם ישראל.

בסיום משפחתי - ליד מחילה מימי מרד בר כוכבא

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בעזרת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בעזרת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il